

بررسی برخی از تکنیک های حسابداری

منصور اپرور^{۱*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱

چکیده

در چند دهه گذشته، گسترش تکنیکهای جدید حسابداری در تمامی رشته ها و کاربرد آن، نوآوری و دگرگونیهای بسیاری را در زمینه های اقتصادی و بازرگانی پدید آورده است. به خوبی آشکار است که حسابداری شرکتها نیز طی سالهای اخیر، تحولات شگرفی را پذیرا شده و، علاوه بر ارائه اطلاعات و ارقام مربوط به عملکردها، توانسته است با بهره گیری از روشهای جدید، به فرانگری پرداخته و جهت حرکت موسسات بازرگانی و شرکتهای دولتی و غیر دولتی را به نحو مشخصی ترسیم نماید. تحقق این هدف البته نیازمند بکارگیری نیروی انسانی ماهر و کارآمد و بهره گیری از روشها و ابزار مناسب می باشد که این امر اهمیت مسئولیت و رسالت مرکز آموزش مدیریت دولتی را در ایجاد زمینه های مناسب برای پرورش و تجهیز کارگزاران و افزایش توانایی های علمی و مهارتهای تخصصی آنان بیش از پیش آشکار می سازد.

واژگان کلیدی

حسابداری، تکنیک، شهرداری

۱. حوزه مالی، شهرداری اوز.

مقدمه

نظام اقتصادی و مالی هر جامعه و نحوه و میزان فعالیت های بازرگانی موسسات تجاری در بخش خصوصی، یکی از معیارهای قابل تحقیق و پژوهش در وضعیت رشد اقتصادی و درجه توسعه یافتگی آن جامعه است.

اقتصاد بخش غیر دولتی، در نظام های مختلف سیاسی و حکومتی، جایگاه ویژه و متفاوتی پیدا کرده است مثلاً، در نظام سرمایه داری، سهام داران و سرمایه گذاران عمده ترین نقش را در نظام اقتصادی دارا می باشند و زمینه ساز بسیاری اتفاقات و حوادث مهم اجتماعی، سیاسی، اداری و غیره نیز می گردند. در نظام سوسیالیستی، بیشترین مسئولیت به عهده نهادهای دولتی است و اقتصاد بخش خصوصی بسیار کم رنگ و ضعیف عمل می کند.

در بخش چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تحت عنوان نظام اقتصادی و مالی، ضمن بیان هدفهای کلی و زیر بنائی، نظام اقتصادی را بر سه پایه دولتی، تعاونی و بخش خصوصی استوار ساخته است (اصل چهل و چهارم قانون اساسی). بنابراین جایگاه قانونی اقتصاد بخش خصوصی از اهمیت خاصی برخوردار می باشد و می باید به عنوان مکمل دو بخش دیگر، رسالت بسیار مهم و موثر خود را به عهده بگیرد و انجام دهد.

در بخش نخست، نظام های مختلف حسابداری، قوانین و مقررات جاری کشور در مورد نحوه ثبت و نگهداری دفاتر قانونی، چگونگی تشکیل و انواع شرکت های تجاری و ویژه گیهای شرکت های دولتی مورد بحث قرار گرفته است.

بخش دوم به عملیات حسابداری شرکتهای سهامی اختصاص یافته است که حاوی سرمایه گذاری و تغییرات آن، انتشار اوراق قرضه، تبدیل و انحلال و تصفیه و ادغام و جذب شرکتهای سهامی و در نهایت استخراج گزارش های مالی و مباحث مربوط به آن می باشد.

برای اداره صحیح نظام اقتصادی در بخش های مختلف تولید، توزیع و مصرف، استفاده و بکارگیری سرمایه گذاریهای دولتی و غیر دولتی به صورت برنامه ریزیهای بلند مدت اقتصادی از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. بدیهی است ایجاد تشکیلات مناسب اداری و سازمانی و استفاده از ابزار و فنون موثر از جمله نظام حسابداری و مالی کاربردی، می تواند مدیران و سرمایه گذاران را در این امر مهم یاری نماید.

حسابداری امروزی را بدرستی «زبان تجارت» می نامند. این زبان که برای ثبت و تفسیر اطلاعات مالی بکار می رود از زمان تحریر الفبای اولیه آن، یعنی ثبت دو طرفه بر اساس تمایز شخصیت واحد تجاری از شخصیت صاحب یا صاحبان آن، در جریان تغییرات شتاب آمیز و شگرف اقتصادی - اجتماعی جوامع بسری در طول چند قرن گذشته روز به روز تکامل یافته و به مثابه ابزاری کارآمد در خدمت پیشرفتهای صنعتی، پیدایش و گسترش شرکتهای بزرگ سهامی و توسعه فعالیتهای اقتصادی قرار گرفته است.

زبان تجارت یا حسابداری در جریان تحول و تکامل خود، متناسب با نیازها و در واکنش به ضرورتها، پذیرای ابتکارات و نوآوریهای فراوانی شده و با انباشت واژگانی از روشها و رویه ها، اینک به فرهنگی گسترده و پیچیده مبدل گردیده است که شاخه ها و رشته های گوناگونی را در بر دارد.

برای این زبان نیز، همانند دیگر زبانها، دستور زبانی به شکل اصول و ضوابط پذیرفته شده تدوین گردیده است که شیوه صحیح نوشتن، راحت بیان کردن و استفاده درست را فراهم می سازد و درک اطلاعات مالی را برای افراد، واحدهای اقتصادی، سازمانها و موسسات خصوصی و عمومی تسهیل و استفاده دلخواه از آن را امکان پذیر می سازد. در تدوین دستور زبان حسابداری؛ یعنی اصول، ضوابط و استانداردهای حسابداری؛ شرط اساسی، پذیرش همگانی بوده و هست، اما در چند دهه اخیر توصیف و تبیین ضوابط و کوشش در سنجش اصول مزبور بر مبنای استدلال و برخورد منطقی رایج شده است که این مقوله "تئوری حسابداری" نام دارد.

تئوری در معنای عام آن چنین تعریف شده است: "مجموعه ای منسجم از اصول مفروض، مفهوم و عملی که چارچوبی کلی برای استدلال منطقی و آگاهی و تحقیق در زمینه خاصی از دانش را تشکیل می دهد". تئوری حسابداری در معنای خاص آن چنین تعریف شده است: "مجموعه ای مستدل از اصول فراگیر حسابداری که چارچوبی کلی برای استدلال منطقی در زمینه درک مفاهیم، سنجش و ارزیابی رویه ها و عملکردهای حسابداری را فراهم می آورد و راهنمای پژوهش، توسعه و ابداع رویه های نوین حسابداری قرار می گیرد".

نظام حسابداری

در موسسات اقتصادی کشور نظام حسابداری با توجه به نوع کار و هدفهای مورد نظر، ظرفیت تولید کالا و خدمات، قوانین و مقررات و سایر شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر جامعه به صورت گوناگون تنظیم و مورد استفاده قرار می گیرد. ذیلاً "هریک از نظام های مورد استفاده در بخش های مختلف اقتصادی مختصراً" تعریف می شود:

۱- نظام حسابداری دولتی: در این نظام عملیات مالی سازمان های دولتی با توجه به:

(الف) قانون و مقررات مالی؛

(ب) اعتبارات و بودجه دولت،

(ج) عدم انگیزه کسب سود در فعالیت های دولتی،

(د) روش ها و فرم ها و اسناد و مدارک تعیین شده در سازمان های دولتی، طراحی و بکار گرفته می شود.

بنابراین، نظام حسابداری دولتی مجموعه عملیاتی است که با توجه به وظایف قانونی سازمانهای دولتی، کلیه فعالیتهای مالی را پس از تنظیم اسناد در دفاتر ثبت و نتایج حاصل را به صورت گزارش های مالی استخراج می کند.

این گزارش ها پس از رسیدگی و حسابرسی های قانونی به صورت لایحه تفریغ بودجه تقدیم قوه مقننه می گردد.

۲- نظام حسابداری صنعتی یا قیمت تمام شده: نظامی است که درباره عوامل هزینه تولید و تسهیم هزینه های غیر مستقیم تولید و مقایسه هزینه های استاندارد و ارائه گزارش های مالی جهت تصمیم گیری مدیران بحث می کند. در نظام حسابداری صنعتی مراحل انجام عملیات مالی، سرفصل های حساب با نظام حسابداری بازرگانی کاملاً متفاوت می باشد.

۳- نظام حسابداری مالیاتی: در این نظام رسیدگی و تعیین درآمد مشمول مالیات و میزان مالیات شرکتها و موسسات اقتصادی مطرح می باشد. بنابراین در نظام حسابداری مالیاتی نه تنها می بایست نسبت به نظام های مختلف حسابداری آگاهی داشت بلکه در مورد قوانین و مقررات مالیاتی نیز لازم است اطلاعات کافی در اختیار حسابداران قرار گیرد.

۴- نظام حسابرسی: یعنی رسیدگی به اسناد و مدارک و دفاتر به منظور تعیین صحت عملیات مالی و اطمینان از مطلوب بودن نظام کنترل داخلی در موسسات کاربرد فنون حسابرسی مستلزم طی دوره های آموزشی خاص و استفاده از اصول حسابرسی می باشد.

۵- نظام بودجه بندی: بودجه به معنی طراحی و برنامه ریزی عملیات آتی سازمان به صورت اعداد و ارقام قابل سنجش به پول می باشد، بدین ترتیب که هدف ها و برنامه های سازمان به صورت برنامه های کوتاه مدت میان مدت و بلند مدت بررسی شده و برای انجام آنها اعتبارات مورد نیاز پیش بینی می شود. کارشناس بودجه علاوه بر آشنایی با نظام های مختلف مالی و حسابداری می بایست از اصول و فنون بودجه نویسی نیز آگاهی داشته باشد.

۶- طراحی نظام های مالی: به منظور طرح نظام مالی برای موسسات مختلف اعم از سازمانهای دولتی، بازرگانی، صنعتی، خدماتی و غیره می بایست آگاهی های مختلف در زمینه های تخصصی بدست آورد. این آگاهی ها برای طرح ریزی نظام های مالی مورد استفاده قرار می گیرد.

اصول تهیه و تنظیم اسناد مالی و دفاتر حسابداری در شرکتها و واحدهای اقتصادی که بموجب قوانین و مقررات جاری مملکت ایجاد و فعالیت می نمایند با اغلب نظامهای مالی فوق الذکر در ارتباط و وابسته می باشد. از آنجایی که مبانی و زیربنای نظامهای مالی فراگیری "اصول حسابداری" یا "حسابداری عمومی" و یا "حسابداری بازرگانی" و یا هر نام و عنوان دیگری می باشد، توصیه می شود علاقمندان به یادگیری حسابداری شرکتها ابتدا به مطالعه اصول و مفاهیم حسابداری بپردازند.

تکنیک های هزینه یابی مبتنی بر فعالیت

هنگامی که شرکت تعیین می کند که چه کالایی ها را باید به فروش برسد، تجارت باید مشخص کند که چه کسی محصولات را بفروشد. با استفاده از تکنیک های هزینه یابی مبتنی بر فعالیت، مدیریت کسب و کار می تواند فعالیت های مورد نیاز برای تولید و ارائه خدمات را تعیین کند.

تصمیم در مورد اینکه مشتری های مختلف سودآور هستند یا مشارکت با آن های می تواند برای تجارت ها مفید باشد یا خیر، تصمیمات بسیار مهم هستند که عدم دقت و ناآگاهی در چنین تصمیماتی می تواند تجارت را در وضعیت بحرانی قرار دهد.

در اینجا است که اهمیت حسابداری مشخص شده و گزارش هایی که در این بخش تهیه و تنظیم می شوند، برای تصمیم گیری در مورد فعالیت های آینده شرکت مورد استفاده قرار می گیرد و با تجزیه و تحلیل داده های مبتنی بر

حسابداری می توان تعیین کرد که کدام یک از مشتریان سودآور بوده و کدام یک ضرر مالی برای تجارت به همراه داشته اند.

تجزیه و تحلیل های مالی

استفاده اصلی از اطلاعات حسابداری، تهیه اطلاعاتی در مورد تولید است. به عنوان مثال ممکن است که صاحب یک کسب و کار در نظر داشته باشد که یک قطعه مورد نیاز برای تهیه محصول اصلی شرکت را بسازد یا بخرد. چنین فردی می تواند با تجزیه و تحلیل خرید، تعیین کند که کدام انتخاب بهتر است و این امر نشان دهنده اهمیت حسابداری و خدمات حسابداری است.

بنابراین صاحبان مشاغل از تجزیه و تحلیل داده های حاصل از بخش حسابداری، به عنوان عاملی در تصمیم گیری های مهم استفاده می کنند. البته معیارهای غیر مالی دیگری نیز وجود دارد که لازم است تا کسب و کارها در تصمیم گیری های خود آنها را در نظر بگیرند که این موضوع دیگر بخشی از تجزیه و تحلیل نخواهد بود.

استفاده از داده ها و اطلاعات

اطلاعات بدست آمده از بخش حسابداری، چگونگی رشد یک تجارت را نشان می دهد. پیش بینی بودجه و تهیه صورتحساب های مالی تنها چند نمونه از نحوه استفاده از اطلاعات حسابداری برای اخذ تصمیمات مدیریتی است. با استفاده از این داده ها مدیران و صاحبان مشاغل می توانند تصمیم بگیرند که کدام تصمیمات می تواند آنها را به اهداف مالی نزدیک کند یا این افراد می توانند بحران های به وجود آمده را با تجزیه و تحلیل هوشمند داده های حاصل از حسابداری رفع کنند.

بنابراین هدایت آینده یک شرکت به داده ها و اطلاعات به دست آمده از بخش حسابداری باز می گردد و نقش حسابداری را بر ادامه فعالیت های یک تجارت نشان می دهد.

اهمیت حسابداری در مدیریت تجارت ها

همانطور که پیش تر مطرح شده، حسابداری در تصمیم های مدیریتی نقش مهمی دارد و به مدیران و صاحبان مشاغل کمک می کند تا در مورد مدیریت بخش های مختلف تصمیم گیری کنند.

در ادامه قصد داریم تا نقش حسابداری در مدیریت سازمان ها را مورد ارزیابی قرار دهیم:

کمک به برنامه ریزی برای آینده

حسابداری می تواند به سوالات مختلفی که در هنگام اداره یک تجارت پیش می آید، پاسخ دهد. سوالات مربوط به بخش مدیریت می تواند در زمینه های مختلفی مانند سرمایه گذاری در تجهیزات شرکت، تجدید نظر در بازارهای مقصد، به کارگیری نیروی کار بیشتر و مواردی از این قبیل باشد. حسابداری به مدیریت کمک می کند تا پاسخ این سوالات را با توجه به داده های موجود در تجارت پاسخ داده و از طرفی روند آینده تجارت را پیش بینی می کند.

برای انجام فعالیت های تجاری موفقیت آمیز، برنامه ریزی مناسب بسیار ضروری است. برنامه ریزی در سطوح مختلفی صورت می گیرد که از جمله آنها می توان به برنامه ریزی توسعه، برنامه ریزی فروش، تعیین سود هدف و برنامه ریزی برای وجه نقد و موارد دیگر اشاره کرد.

کمک در تصمیم گیری های مهم

حسابداری به مدیریت کمک می کند تا در مورد نحوه تهیه مواد اولیه، هزینه و در دسترس بودن این مواد تصمیم گیری کند. از طریق حسابداری بینش های مختلفی در تجارت ایجاد می شود که تصمیم گیری ها در دو سطح عملیاتی و استراتژیک را امکان پذیر می کند. بنابراین می توان دریافت که اهمیت حسابداری در تصمیمات مدیریتی تا چه حد زیاد است.

پیش بینی جریان نقدی

پیش بینی جریان وجوه و تاثیر گردش پول در تجارت امری ضروری است. شرکت در آینده چه هزینه هایی را متحمل خواهد شد؟ درآمدهای شرکت از کجا بدست می آید و این درآمدها در آینده چگونه خواهند بود؟ حسابداری با طراحی بودجه و نمودارهای روند، اطلاعات لازم برای تخصیص منابع به بخش های مختلف را در اختیار مدیران قرار داده و این افراد می توانند با استفاده از این داده ها تصمیم گیری های لازم را به انجام برسانند.

کمک به درک تفاوت عملکرد

در واقع همواره در تجارت های مختلف بین آنچه پیش بینی شده و آنچه در حقیقت اتفاق افتاده است، تفاوت هایی وجود دارد. حسابداری با استفاده از اصول مربوط به مدیریت برای تحلیل عملیات صورت گرفته و ایجاد واریانس های مثبت و منفی کمک می کند. بنابراین اهمیت حسابداری در بخش های عملیاتی نیز از این طریق مشخص می شود.

تجزیه و تحلیل نرخ بازده

قبل از شروع پروژه هایی که به سرمایه گذاری های سنگین نیاز دارد، تجارت ها باید نرخ بازده انتظاری را مورد ارزیابی قرار دهند. چنانچه چندین فرصت برای سرمایه گذاری در اختیار صاحبان مشاغل قرار داده شود، تصمیم گیری در مورد انتخاب سودآورترین آنها بسیار سخت خواهد بود.

در اینجا است که اهمیت حسابداری مشخص می شود، و بخش حسابداری تجارت های مختلف می تواند بازده مربوط به سرمایه گذاری های مختلف را مورد ارزیابی قرار داده و بهترین آنها به بخش مدیریتی پیشنهاد داد. از طرفی این بخش می تواند تعیین کند که آیا پروژه در سال های آینده ممکن است که با شکست مواجه شود یا جریان نقدی که این پروژه به همراه خواهد داشت، چگونه است.

حسابداری در ارتباطات

حسابداری به عنوان بخشی مهم در انتقال اطلاعات از بخشی به بخش دیگر کاربرد دارد. در واقع نخست داده های اصلی از بخش حسابداری به بخش های مدیریتی انتقال پیدا کرده و در نهایت برنامه ریزی های که با تصمیم گیری در امور مختلف، برنامه ریزی شده است، به بخش های ذیربط انتقال پیدا می کند.

از طرفی حسابداری در عصر ارتباطات به عنوان بهترین رسانه ارتباطی برای انتقال اطلاعاتی به مدیریت در رابطه با زمان خرید سهام، هزینه خرید سهام، هزینه فروش سهام و زمان فروش آن است. همچنین حسابداری نقش مهمی در جمع آوری اطلاعات تجاری و مالی برای افراد ذینفع دارد.

در رابطه با اهمیت حسابداری و خدمات حسابداری باید بگوییم که حسابداری اطلاعات مالی و اقتصادی مورد نیاز فرایند مدیریت سازمان ها و شرکت ها را تهیه و به آنها ارائه می دهد. در نهایت مدیریت از این اطلاعات برای تصمیم گیری های مهم تجاری استفاده می کند.

نکته ای که این میان وجود دارد این است که اطلاعات به دست آمده از بخش حسابداری، باید محفوظ مانده و به بیرون از بخش حسابداری و مدیریت درج پیدا نکند. علت این امر نیز آن است که اطلاعات حسابداری می تواند نقاط ضعف و نقاط قوت بخش های مختلف یک تجارت را مشخص کند و افراد سودجو می توانند از این اطلاعات استفاده کرده و در نهایت تجارت مورد نظر را در وضعیت بحرانی قرار دهد.

به همین جهت است که انتخاب کادر حسابداری که مورد اعتماد مدیریت باشد، از اهمیت بالایی برخوردار است و به مدیریت در تحقق اهداف سازمانی و پیشرفت های شرکتی کمک می کند.

جمع بندی و نتیجه گیری

تقاضا برای حرفه ی حسابداری در شهرداری ها، با توجه به شرایط پیش رو در حال افزایش است. چالش پیش رو برای شهرداری ها در پر کردن این جایگاه با رقابت فرصت موجود برای فارغ التحصیلان حسابداری تشدید میشود. شهرداریها در سطح جهانی از جمله سازمان هایی هستند که نقش مهمی در توسعه شهرها و گسترش عرصه های مدنی دارند. در طی چند دهه گذشته، روند شهرنشینی در جهان به تبع دگرگونی های اجتماعی - اقتصادی آهنگ رشد فزاینده ایداشته است. به طور کلی، حسابداری بر مدیریت مالی و ثبت معاملات شرکت های ارائه دهنده خدمات متمرکز است. این حوزه شامل موارد مانند مدیریت درآمد، هزینه ها، گردش وجوه نقد، محاسبه سودآوری و تهیه صورت های مالی است. حسابداری خدماتی به مدیران کمک می کند تا عملکرد مالی شرکت را رصد و تصمیمات اثربخش اتخاذ کنند.

منابع و مآخذ

آذر، عادل؛ فرجی، طیب. (۱۳۹۱). بودجه ریزی بر مبنای عملکرد. تهران: انتشارات مؤسسه عالی آموزش و پرورش مدیریت و برنامه ریزی.

استانداردهای حسابداری بخش عمومی. (۱۳۹۵). انتشارات وزارت امور اقتصادی و دارایی، تهران.

- باباجانی، جعفر. (۱۳۹۰). ارزیابی فرآیند تشخیص و شناسایی درآمدهای شهرداری تهران جهت تعیین مبنای مناسب حسابداری و گزارشگری درآمدها. فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۳(۱۰)، ۳-۲۶.
- باباجانی، جعفر؛ آذر، عادل؛ معیری، مرتضی. (۱۳۹۲). عوامل و محرک‌های تحول در نظام پاسخ‌گویی، مالی و عملیاتی بخش عمومی ایران. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۱(۳۷)، ۱-۳۰.
- حصارزاده، رضا. (۱۳۹۴). آموزش، واکاوی و تبیین فرصت‌های بهبود استانداردهای حسابداری بخش عمومی (دولتی) ایران. تهران: انتشارات ترمه.
- دستورالعمل اجرایی بودجه‌ریزی عملیاتی. (۱۳۹۷). انتشارات سازمان برنامه و بودجه کشور.
- رنگریز، وحید؛ یوسفیان، علی. (۱۳۹۷). نقش حسابرسی عملکرد بر گزارشگری مالی عاملان ذیحسابی ناجا. فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، ۶(۳)، ۲۱۰-۱۸۷.
- صابر، مهدی. (۱۳۸۸). بررسی ظرفیت قوانین و مقررات جهت پیاده‌سازی نظام حسابداری تعهدی در بخش دولتی ایران. همایش ملی رویکردهای نوین در حسابداری دولتی، مازندران.
- سید محمد مقیمی، اداره امور حکومت‌های محلی (مدیریت شوراها و شهرداری‌ها) تهران: انتشارات صحت، ۱۳۸۲.
- مسلم آقایی طوق، نگرشی تطبیقی بر عدم تمرکز محلی در ایران، فصلنامه دانش حقوق عمومی ۱۷(۱۳۹۶).
- مناسادات نفوی و فرزانه حیدرپور، «تأثیر پایدارسازی نظام درآمدی در تأمین مالی شهرداری‌ها»، مجله نخبگان علوم و مهندسی. ۴(۱۳۹۷).